

Helar Gud i dag?

Svaret är ja. Så mer behöver kanske inte sägas. Men ändå.

När vi kommer in på frågan om helande och förbön för sjuka kan det passa att vi citerar den inte särskilt talträngde Ingmar Stenmark. Tillfrågad under sin berömmelses glansdagar om vilken teknik han hade i storslalom svarade han: "H'ä bar' o åk." Alltså: det finns inte så många teoretiska tekniker att lära ut. Det är bara att åka.

Naturligtvis är det inte så bara. Det han ville säga var kanske att man kan inte lära sig åkning genom att höra föredrag eller läsa böcker. Man blir inte en duktig pianist eller bilförare genom att läsa böcker utan genom att praktisera. Så är det i högsta grad även här.

Finns det då inga teoretiska kunskaper som är bra att ha med sig i bagaget? Svar: både ja och nej. Det finns egentligen inga kunskaper, ingen teknik, som gör att fler blir helade. Men det finns en del kunskaper som gör att du inte skapar fler problem än du löser när du skall praktisera förbön för sjuka. För detta senare är mycket lätt hänt, det visar dessvärre all erfarenhet av så kallat karismatisk kristendom.

Helandets "plats"

Låt oss först försöka förstå varför det inte finns någon kunskap som gör helandet mer "effektivt". Vi måste nämligen ställa frågan vad helandet tjänar för syfte. Den frågan kan tyckas vara självklar. Gud vill väl hela för att vi skall slippa lida. Ja, det är säkert sant. Men det händer praktiskt taget aldrig att alla blir helade. Tio ungefär lika sjuka reumatiker går fram för förbön. Fyra kanske blir helade medan sex inte blir det. Och vi frågar naturligtvis genast varför de sex inte blev friska. Kunde inte Gud eller ville han inte?

Frågan möter vi i större skala när vi ser ut över allt det lidande som finns på jorden. Hur kan Gud vara god och allsmäktig, frågar vi, när det finns så mycket ondska och så mycket lidande? Kan inte Gud bättre eller vill han inte, undrar vi. Och tycker i samma stund att vi därmed har att välja mellan pest och kolera. Det vore förfärligt om Gud inte kunde. Och vi tycker i regel att det skulle vara ännu värre om Gud inte ville. Och eftersom vi inte kan hitta på fler alternativ brukar vi ofta laborera med det vi uppfattar som minst skrämmande: att Gud trots allt inte kan göra bättre ifrån sig. Ondskan finns ju, säger vi ofta. Djävulen har väl också en del att säga till om. Men om han har det så till den grad att Gud inte kan bättre så är Gud inte allsmäktig.

Och om så skulle vara att Gud redan gör så gott han kan, så är det närmast bortkastad tid att syssla med bön eller förbön. Om Gud inte kan bättre, så varför skulle vi be?

Lidandets problem

Hela denna svårbegripliga fråga kallas på teologiskt fackspråk för teodicé-problemet. Ordet teodicé kommer av två grekiska ord som tillsammans betyder Guds rättvisa eller rättfärdighet. Man har menat att ondskan och lidandet i världen rätteligen bör få oss att tvivla på Guds rättfärdighet eller rättvisa. För de flesta är slutsatsen självklar – att det inte kan finnas en Gud som är både god och allsmäktig. Antagligen finns han inte alls, säger somliga. Men så händer det ett under och så står man där åter på ruta ett.

Inget tvivel är att jämföra med det som orsakas av teodicé-problemet. Detta är det grövsta argumentet mot kristen tro som överhuvudtaget existerar.

Evangeliernas vittnesbörd om Jesus är att han botade alla. Om evangelierna har rätt så kan alltså Gud alltid bota. Och då har vi fel ifall vi säger att Gud inte alltid kan. Med viss undran får vi då syna det andra alternativet: att Gud kanske inte vill. Kan det vara möjligt? Kan han verkligen räknas som god om han på behagligt avstånd kan se på när vi lider utan att gripa in oftare än han gör?

Vi kan se problemet på följande sätt. Gud har inte kärleken. Han är den. Gud har inte liv att ge. Han är livet. Detta får en ganska enkel men viktig konsekvens. Ju närmare vi kommer honom desto mer genomstrålas vi av liv och kärlek. Bibeln förklarar för oss att det fanns en början på det hela då människan levde i Guds omedelbara närhet. När Gud såg på skapelsen under denna tid såg han att allt var gott. Sjukdom och död fanns inte. Men Gud som älskar människan vill att hon skall älska honom. Och all kärlek förutsätter ett fritt val. Jag kan inte älska fullt ut om jag inte har några alternativ. Alltså tillät Gud upproret som en möjlighet. Gud ställde Kunskapens träd mitt i Lustgården och sade till människorna att de inte skulle äta av trädets frukt (inte äpplen!).

Men det var oemotståndligt att inte få pröva. Gud hade varnat dem och sagt att om de åt skulle de dö. Konstigt nog överlevde de efter vårt sätt att se saken. Men två saker inträffade: De blev dödliga och de skildes från Gud. Egentligen är detta en och samma konsekvens uttryckt på två olika sätt. Människan får nu i vilket fall pröva de villkor som livet erbjuder när vi lever på ett visst avstånd från Gud. Han både finns och inte finns i vår värld och våra liv. Och när vi lever så, ser det ut som om det fanns något som hette "slumpen". För mycket händer som vi inte förstår orsaken till. All kärlek i världen kommer från Gud, men i regel vet vi inte att han är inblandad. Vi ser inte källan utan tror att det är vi själva som skapar godhet och därför tar vi också åt oss en massa ära för det goda som sker. Många sjukdomar går till hälsa. Ibland sker det spontant, ibland får läkare hjälpa till. I vilket fall är Gud inblandad, men vi märker det inte alltid, eftersom han är osynlig för våra ögon. Vi tror att slumpen har varit framme.

Människan delvis skild från Gud

Men Gud är alltså delvis frånvarande och i det "andliga tomrum" som vi därmed kan tänka oss (en bild, liknelse) får ondskan en chans. Och den ondskan är både

djävulens verk och vårt. Vi kan inte undandra oss vårt ansvar. Och vi kan inte heller på egen hand avskaffa ondskan. Utan Guds hjälp är det inte möjligt. Guds mål är att vi skall komma fram till den mognaden där vi kan göra allt möjligt ont men inte längre är frestade att göra det. All synd har en vinst på kort sikt för den som syndar. Och vi måste alltså leva så länge under syndens villkor att vi inte längre vill ha den vinst som synden ger. Ty det viktiga här är att vi av fritt val väljer bort synden för att vi äntligen har förstått in i mörkret att den inte för något gott med sig, inte ens för den som inkasserar syndens kortsiktiga vinst. Om vi skall tänka oss ett paradiset så måste det vara en plats där alla kan synda men där ingen vill göra det. Och detta för med sig att inte alla kan platsa i ett sådant paradiset. De som ställs utanför tycker antagligen inte att de förlorar så mycket. Den som vill fortsätta att synda tycker rimligen att ett sådant paradiset inte är någon särskilt trevlig plats.

Synd och lidande

När vi kommer in på frågan om hur synd kopplas till lidande måste vi lära oss att tänka kollektivt. Synd och lidande hör ihop men de gör det bara mycket sällan på det personliga planet. Man kan i regel inte säga till den sjuke: "På vad sätt har du syndat, eftersom du blev sjuk?"

Läs Joh 9:1–7. Luk 13:1–5. Synden i ett folk banar väg för ett lidande i folket, men vi kan inte se eller förstå varför den ene drabbas och inte den andre, lika lite som vi förstår varför en blir helad och inte en annan. Om vi tolkar detta i bilden av en Gud på avstånd så kan vi säga att den kollektiva synden lägger ett större avstånd mellan Gud och oss som folk. Och då händer saker som vi inte kan förstå och som vi inte får någon inblick i.

Jobs bok i Gamla testamentet är antagligen Bibelns äldsta bok, skriven på en mycket ålderdomlig och bitvis svåröversatt hebreiska. Job som var en mycket gudfruktig man, så oförvitlig att Gud själv skröt inför djävulen och frågade om denne hade sett maken till rättfärdig människa. Djävulen krävde att få testa Jobs rättfärdighet. Genom att slå honom med olika lidanden skulle han pröva om Job skulle vända Gud ryggen när hans fromhet inte längre såg ut att löna sig i form av god ekonomi och god hälsa. I den nya översättningen (Bibel 2000) har denna bok blivit ett såväl teologiskt som litterärt mästerverk. När lidandet drabbar Job kommer tre vänner och skall trösta honom. Job kräver att Gud skall förklara för honom varför just han lider, han som levte så rättfärdigt. Vännerna säger att Job bara måste ha syndat och tillhåller honom allt skarpare att bekänna sina synder för att bli frisk. Deras samtal urartar till ett rent gräl där de båda kraven framförs med allt större häftighet. Till sist tystnar grälet och Gud börjar tala till Job. Det Gud säger handlar om att det finns saker som Job inte får svar på. Och den varianten känner vi igen. Det finns frågor som inte besvaras, frågor som har med sjukdom, sorg och lidande att göra. Job gör till sist det enda vettiga. Han lägger ner sina frågor och försonas med det faktum att Gud har hemligheter som vi inte får se in i under detta livet.

Job och vännerna grälade med varandra, men de var överens om att rättfärdighet

borde löna sig. Job undrade varför han som var rättfärdig måste lida. Vännerna vände på resonemanget och frågade vad ont Job hade gjort eftersom han led. Om det är en poäng med denna bok att vi ibland får söka befrielse från frågor som inte får något svar så är poäng nummer två att rättfärdighet inte garanterar gudomlig hälsa eller bombsäkert helande.

Helande i tider av väckelse

Däremot kan man ganska lätt göra en viktig iakttagelse. Det finns tider i kyrkans liv som vi brukar kalla för väckelse. Det är en period då många människor kommer till tro. I sådana tider blir under, inte minst helanden, ofta påtagligt mycket vanligare än eljest.

Läs liknelsen om den förlorade sonen (Luk 15:11). När sonen kommer hem ställer fadern till med fest. Den äldre sonen som alltid var hemma var besviken på fadern. Han hade inte fått så mycket. Han hade velat ha lön för sin rättfärdighet. Men så kan det inte vara. Om rättfärdigheten lönar sig blir vi aldrig av med de vinsttänkande som är syndens förutsättning. Om man obligatoriskt blev ung, rik, frisk och vacker bara genom att gå kyrkan så skulle alla gå, och de skulle göra det av ren girighet. Detta skulle i så fall motverka Guds avsikter eftersom han vill lösa oss från girigheten.

Det finns kristna som misstolkar kopplingen mellan under och väckelse. De tror att det blir väckelse för att det sker många under och de drar slutsatsen att vi måste satsa på under och övernaturliga tecken för att det skall bli väckelse. Men det är antagligen att spänna vagnen för hästen. Visst gör undren att ännu fler kommer till tro. Men det är fel tänkt att vi skulle kunna satsa på att göra under. Det är Gud som gör under, inte vi.

I aposteln Jakobs brev möter vi uppmaningen:

"Bekänn därför era synder för varandra och be för varandra att ni skall bli botade." (Jak 5:16)

Här tänker vi lätt att det är den sjuke som skall bekänna sina synder och så utläggs ofta texten i predikan. Men det aposteln menar är att i en församling där man bekänner sina synder för varandra och söker förlåtelse hos varandra, där sker det oftare under därför att det finns ett kollektivt samband mellan synd och lidande. Det är inte säkert att den som blir frisk hade en enda synd att bekänna. Och den som bekände många synder kanske blir frisk, men han kanske också fortsätter att vara sjuk.

När Jesus stod bland människorna skedde mängder med under och helanden. Alla blev friska. För då var avståndet till Gud minsta tänkbara sett ur detta livets perspektiv. När Jesus kommer tillbaka skall t.o.m. de döda väckas till liv. Nu har vi fått den helige Ande och i den formen av Gudsnärvaro sker en hel del under och tecken, som sagt oftast när många kommer till tro.

Helandet - ett tecken på en kommande tid

Vi brukar därför tala om ett "redan nu – ännu inte". Redan nu finns Guds närvaro som gör under möjliga när vi ber. Men vi är ännu inte vid målet där läkedom blir allomfattande åtminstone för dem som tillhör Gud. Vi är lovade bönhörelse och helande, men dessa löften går alltså i fullbordan först när Jesus kommit tillbaka. Nu lever vi i ett slags "väntans mellantillstånd".

Nu också några ord om begreppet tro. Ibland när Jesus helade människor sade han efteråt: "Din tro har hjälpt dig." Detta har gjort att människor ibland tänkt sig att om man bara kunde arbeta upp en sorts spiksäker förväntan om att bli helad så blir man helad. Och om man inte blir det så hade man misslyckats på trons område. Detta är enligt min mening ett allvarligt missförstånd. När Gud har bestämt sig för att göra en människa frisk så kommer ofta en sorts vilande självklarhet över människan som ett förstadium till det synliga helandet. I så fall är tron lika mycket en Guds gåva som själva helandet. Gud belönar inte människan för att hon har arbetat fram en tro. I så fall vore vinsttänkandet på nytt aktuellt. Det är inte lätt att förklara varför Gud gör så ibland. Kanske är det för att vi verkligen skall förstå att det inte var slumpen som gjorde oss friska.

Vi lägger händerna på den sjuke när vi ber eftersom Guds kraft ofta går genom fysisk beröring. Somliga som ber mycket för sjuka får ibland en särskild helandets nådegåva så att människor oftare blir friska när han/hon ber. Men det finns ingen teknik för att få en sådan gåva. "H'ä bar' o åk".

Gud ser inte på våra lidanden med kallsinne och på för honom behagligt avstånd. I Kristus har han utsatt sig för alla våra lidanden liksom för alla våra synder. Och aposteln Paulus som fick se in i himlen (2 Kor 12) har ett viktigt meddelande att ge oss:

"Jag menar att våra lidanden i denna tid ingenting betyder mot den härlighet som skall uppenbaras och bli vår." (Rom 8:18)

Ingenting! Paulus hade själv gått igenom svåra lidanden och använde ändå ett så starkt ord.